

Co by znamenala změna zákona o veřejných výzkumných institucích?

(přehled vybraných důsledků)

1) pro každého výzkumného pracovníka, působícího ve veřejné výzkumné instituci

Pro každého výzkumného pracovníka veřejné výzkumné instituce znamená **omezení jeho vlastních zaměstnaneckých práv, a naopak dalekosáhlé posílení postavení zřizovatele instituce**. Nyní existující práva výzkumného pracovníka by byla nově z velké části vyprázdněna. Výzkumný pracovník by sice nadále volil své zástupce do Rady instituce, ale Rada instituce by byla oproti svému současnému významnému postavení (až na několik výjimek¹) velmi slabým orgánem. **Důsledkem by bylo pronikavé snížení vlivu výzkumných pracovníků na veřejnou výzkumnou instituci.**

2) pro Rady instituce, resp. jejich členy a členky

Rady instituce mají být změnou zákona **zbaveny velké většiny svých rozhodovacích pravomocí**. **Z významného orgánu akademické autonomie i zaměstnanecké samosprávy se stanou žalostným orgánem s převážně omezeným významem.** Téměř všude, kde dříve rozhodovaly, budou nově podávat nezávazná stanoviska při **povinném projednání**, a celkově budou zcela oslabeny. Pouze Radám institucí, zřizovaných AV ČR, má zůstat jeden okruh rozhodování – ve vztahu k rozdělování, slučování a rušení instituce. **Změna zákona dramaticky sníží význam Rady instituce**

¹ Vlivem výjimek, prosazených AV ČR při jednání s ministryní Langšádlovou, by zůstala u veřejných výzkumných institucích, zřizovaných AV ČR, zachována nutnost souhlasu Rady instituce ve vztahu ke slučování, rozdělování atd. a také k rušení instituce s likvidací. V této oblasti by tedy Rada instituce měla význam i nadále.

funkce členů zvolených rad. Pro tento zásah přitom neexistuje žádné racionální ospravedlnění. Návrhu nepředcházela žádná analýza, která by prokázala, že postavení Rady instituce vytváří pro veřejné výzkumné instituce obtíže.

3) pro ředitele veřejných výzkumných institucí

Podle současného zákona je zdrojem silného postavení ředitele veřejné výzkumné instituce **dvojí důvěra** – ze strany Rady instituce i ze strany zřizovatele, a k jeho odvolání opět shoda Rady instituce a zřizovatele. Podle navržené změny zákona by tato **rovnováha moci byla zlikvidována**. Nově by byl ředitel do značné míry **vydán na milost i nemilost zřizovateli a ta určitých okolností by snadno mohl být jeho loutkou**. Zřizovatel by nově mohl na ředitele vyvíjet velký tlak (hrozbou jeho odvolání), proti kterému by neměl ředitel nově žádnou skutečnou oporu v Radě instituce. Zřizovatel by také mohl jako ředitele snáze **dosadit sobě oddanou osobu**, popřípadě prostřednictvím takového sobě oddaného ředitele provádět postupné personální čistky v instituci, například **z politických důvodů** (což může zvláště ohrožovat veřejné výzkumné instituce v oblasti společenských věd).

4) pro veřejné výzkumné instituce jako celek

Změna zákona likviduje **velkou většinu důležitých institucionálních záruk svobody vědeckého bádání** v podobě **akademické autonomie** a vydává svobodu vědeckého bádání ve veřejných výzkumných institucích prakticky na milost či nemilost jejich zřizovatelů. Některý zřizovatel své jednostrané postavení nezneužije, jiný tak naopak rád učiní. Navrhovaný nevyvážený zásah do zákona o veřejných výzkumných institucích ohrožuje stabilitu veřejných výzkumných institucí, zvyšuje nejistotu pro zaměstnance i rizika negativních jevů v institucích.

U veřejných výzkumných institucí, zřizovaných ministerstvy nebo samosprávou, by navržené změny velmi zásadním způsobem hrozily **omezením nezávislosti vědy**, neboť nová právní úprava by otevřela dokořán bránu potenciálně téměř neomezenému zasahování zřizovatele (přímo i nepřímo). V krajním případě by mohla **potenciálně vést až k degeneraci vědeckého pracoviště na servisní analytický útvar** ministerstva nebo na **jiné servisní pracoviště** fakticky na úrovni **příspěvkové organizace**.

U veřejných výzkumných institucí, zřizovaných AV ČR, se zdá být vedle možného vyprazdňování nezávislosti vědy hrozbou zejména vznik **klientistických sítí mezi jednotlivými ústavy a vedením AV ČR**, pomocí nichž by byly do funkce ředitele ústavu bez ohledu na Radu instituce (a tedy i bez ohledu na výzkumné pracovníky, kteří Radu volí) snáze dosazovány osoby různými způsoby propojené se členy vedení AV ČR nebo u nich dobře zapsané. Tento trend by vedl k mnoha rizikům – zejména ke **snížení kvalitativní úrovně vedení ústavů**, stejně jako **výrazné snížení** (velmi důležité)

legitimity tohoto vedení v očích výzkumných zaměstnanců předmětné veřejné výzkumné instituce (oproti nynější právní úpravě s významnou úlohou Rady instituce při výběru kandidáta na ředitele). Intenzivnější zasahování AV ČR coby zřizovatele do záležitostí ústavů by také postupem času zřejmě vedlo ke vzrůstu tzv. **akademické byrokracie** na centrální úrovni AV ČR (Kancelář AV ČR), což by bylo skutečné vědě a výzkumu sotva prospěšné.